

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію Максименко Л.В.

“Регіональні виміри академічного
саксофонного мистецтва України”,

подану до захисту на здобуття наукового ступеня кандидата
мистецтвознавства за спеціальністю 17.00.03. – Музичне мистецтво.

Можна стверджувати, що українське виконавство на духових інструментах продовжує залишатися поза увагою професійних музикознавців. Проте на початку ХХІ століття в музикознавчому осмисленні проблем і перспективи його розвитку намітилися позитивні зрушеннЯ. З одного боку, з'являються вельми цікаві магістерські дослідження випускників музичних академій, з іншого, побачили світ численні дисертаційні дослідження викладачів класів духових інструментів та виконавців - духовиків.

Серед найменш опрацьованих у цій сфері є виконавство на саксофоні. Це, насамперед, пов’язано з тим, що в Україні через радянські ідеологічні догми класи академічного виконавства на саксофоні почали з’являтися у вищих навчальних закладах лише в останній чверті ХХ століття. Та вже на початку ХХІ століття з успіхом захищають дисертації: Михайло Крупей, Михайло Мимрик, Антоніна Понькіна, Денис Зотов, Володимир Авілов, Дмитро Максименко. В дисертаційних дослідженнях вони намагаються проаналізувати різноманітні аспекти академічного саксофонного виконавства в Україні.

Дисертаційне дослідження Лілії Максименко також звернено до проблемних галузей академічного виконавства на цьому інструменті, що постають фундаментальними, тому й завжди актуальними для науково-дослідної думки в зазначеному дисциплінарному напряму - до процесу

історичної еволюції музичного мистецтва та виконавства на саксофоні як його невід'ємної складової.

Глибоке усвідомлення проблемних передумов дисертаційної роботи п. Максименко зумовлює оновлення та поглиблення академічного розгляду історико-еволюційного шляху інструмента, з одного боку, створення надійного підґрунтя для постановки та вирішення специфічних виконавських питань, з іншого.

Розглядаючи етапи академічного сольного та ансамблевого виконавства на саксофоні, дисертантка слушно зауважує, що “традиції виконавства, музичної освіти, композиторських шкіл формувались у різних регіонах України в силу незворотних історичних обставин своєрідно, не завжди сумірно кореспонduючи між собою, зазнавали відмінних впливів. Кілька десятиліть перебування в єдиній самостійній державі не змогли згладити ці відмінності, відтак видається слушним виокремити процеси становлення саксофонного мистецтва в найбільших регіонах України, що дозволить об'єктивніше підійти до переваг і втрат кожного з осередків.” (стор. 62). Вперше в українському музикознавстві п. Максименко намагається розглянути аспекти академічного саксофона в триєдиному вимірі: особливості регіональних шкіл – перспективи та проблематика національного саксофонізму – вплив естетики європейського виконавства.

І в цьому контексті авторка слушно вбачає, що “основним завданням у формуванні національного саксофонного мистецтва є не лише збереження і творчий розвиток виконавських традицій, не лише виховання професійних, всесторонньо розвинених музикантів, а й постійне вдосконалення, пошук нових форм і прийомів виконавства, відповідних духові часу, що є рушійною силою будь-якого мистецтва загалом. Зараз спостерігаємо велими активний процес творчого вдосконалення молодих виконавців, і це дає змогу поставити нові завдання, сформувати національне виконавське мистецтво, гідне високого європейського рівня.” (стор 66).

Найбільш глибокі чинники наукової новизни роботи зосереджені у другому - четвертому розділах та зумовлені внеском його авторки в процес осмислення сучасного стану та перспектив розвитку регіонального академічного виконавства на саксофоні. Авторський аналіз розвивається паралельно у двох напрямках. Перший – визначення шляху становлення регіональних шкіл в сенсі спадкоємності традицій від засновників класу академічного саксофона до сьогодення. Детальні біографічні дані провідних викладачів, досягнень випускників їх класу допоможуть зберегти для історії української музики імена цих сподвижників.

Другий напрямок – дослідження тенденцій розвитку та впливу провідних виконавців на формування національного саксофонного репертуару. Музикознавчий аналіз творів від мініатюри до саксофонного концерту відображає фаховий універсалізм авторки: як молодого науковця і досвідченого концертуючого виконавця.

Вельми наповненими є розділи, де п. Максименко роздумує над важливими етапами музичної освіти, як то: клас має стати творчою лабораторією, роль вчителя-лідера у освітньому процесі і формуванні виконавської школи тощо.

Втім, деякі положення, запропоновані в дисертації дають підстави для наукової дискусії.

Перше, аналізуючи причини занепаду академічного саксофона у XIX столітті, п. Максименко дещо спрощено декларує: “Однак, сприятливі умови для розвитку академічної саксофонної музики були втрачені з початком Франко - Прусської війни. У 1870 р. клас саксофона закрили через мобілізацію студентів. Розпочалась вимушена перерва у навчанні нового інструменту, що затягнулась на понад 70 років...” (стор. 36). На нашу думку, до цього призвело декілька чинників.

Становлення виконавства на саксофоні на початковому етапі трималося виключно на діяльності самого винахідника Адольфа Сакса, який свято вірив у геніальність свого винаходу, виступав його невтомним пропагандистом,

постійно працював над вдосконаленням темброво-технічних можливостей інструмента. Гектор Берліоз пише про А.Сакса: “Ця людина проникливої, чіпкого, світлого розуму, наполегливий і твердий в будь-якому випробуванні. Він одночасно математик, акустик, карбувальник, ливарник і токар. Він вміє і думати, і робити – вигадує і сам же виконує.” (Цитата за сайтом Belcanto.com). Однак, смерть дружини, котра залишила йому п'ятеро дітей, постійні позови конкурентів, що призвели до банкрутства фабрики Сакса, відхід з посади ректора Паризької консерваторії Франсуа Обера в 1871 році, який сприяв розвитку класу саксофона, на відміну від свого наступника Амбуаза Тома, проблеми зі здоров'ям (ремісія раку губи) і, звісно, початок війни непоправно виснажили А.Сакса.

Друге, ділячи українську саксофонову школу на регіональні осередки (Центральний, Західний та Південно-східний), авторка Волинську школу розглядає як частину центральноукраїнської. На думку опонента, географічно і, головне, ментально Волинь завжди відносилася до західного регіону України.

Третє, як зазначено вище. п. Максименко детально подає біографічні дані засновників та викладачів класів академічного саксофона, досліджує їх роль як інспіраторів творення національного музичного репертуару. Проте поза її увагою залишається науково-методична спадщина, аналіз якої не лише б посилив науковий рівень рецензованого дослідження, але й став би неоціненою допомогою студентам та молодим виконавцям та викладачам.

Четверте, надзвичайно цікавими та насиченими є розділи дослідження, що викладені у формі аналітичних етюдів. Тут подається музикознавчий аналіз найбільш значущих творів національного репертуару. Процес викладу матеріалу дозволяє констатувати, що дисерантка досконало володіє матеріалом, а ревне відношення до кожної ноти свідчить, що п. Максименко виступала близьким інтерпретатором аналізованих творів з концертної естради (взірцевим, на думку рецензента є аналіз Концерту для саксофона В.Рунчака).

Здається, маємо оптимальний варіант, коли процес еволюції національного саксофонового репертуару актуалізує професійна виконавиця – саксофоністка, котра не лише має значний інтелектуальний потенціал, але, як ніхто, може розібратися в проблемах музичної інтерпретації та способах подолання виконавських, аплікатурних труднощів, застосування політембральності тощо. Зазначаючи в роботі, що під час навчального процесу “у нагоді ... могли бстати відповідні методичні і наукові праці, але поки що в українському музикознавчому доробку їх вкрай небагато. Гостро назріла потреба розгалуженої системи методичних розробок певних виконавських та педагогічних проблем та появу вичерпної наукової літератури в даній галузі.” (стор.201), пошукувачка надає перевагу суто музикознавчому аналізу, лише побіжно заторкуючи виконавські проблеми, що представлені рідкими сентенціями.

Ще раз підкреслю, що переконливість дискурсу дисертації забезпечується залученням до тексту думок та висловів з різноманітних наукових праць вітчизняних та зарубіжних музикознавців, котрі дають змогу виявити великий арсенал опрацьованої літератури та обізнаність автора у об'єкті та предметі свого дослідження на різних рівнях - музикологічному, педагогічному, виконавському.

Вище означені запитання та зауваження свідчать про актуальність та безмежні наукові перспективи обраної теми і аж ніяк не применшують достоїнств рецензованої праці.

Бажаю п. Л.Максименко невтомно працювати над досягненням “високого рівня, сумірного з провідними світовими школами, як і формування неповторного стилю національного саксофонного мистецтва (стор. 67), ... акумулювати весь отриманий досвід і внести у виконавство та розвинути характерні національні ознаки, які формуються в даний період.” (Стор 71).

Вважаю, що дисертаційне дослідження Максименко Л.В. “Регіональні виміри академічного саксофонного мистецтва України” відзначається

новизною та глибоким опрацюванням широкого кола проблем та посяде
гідне місце у вітчизняній музикознавчій думці.

Автореферат та публікації вичерпно відображують зміст роботи.
Дисертація відповідає вимогам ВАК України, а її автор заслуговує на
присвоєння наукового ступеня кандидата мистецтвознавства за
спеціальністю 17.00.03 – Музичне мистецтво.

Богдан Мочурад,
кандидат мистецтвознавства,
доцент ,
головний диригент Національного
академічного українського
драматичного театру ім. М.Заньковецької,
Народний артист України

Богдан
Мочурада Б. У.
звернуло
зам. ген. директора
жур. перівніка
Ю. Коропецька Н. В.